

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi asumistukilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan asumistukilakia muutettavaksi. Tarkoituksena on parantaa ja tehostaa tukijärjestelmän hallinnollista toimivuutta. Liikaa maksettujen tukien vähentämiseksi ehdotetaan, että tuen maksamisen väliaikainen keskeyttäminen tai maksettavan määrän vähentäminen tehdään mahdolliseksi. Esityksen mukaan asumistukea maksettaisiin

takautuvasti tukea haettaessa. Lisäksi asumistukea tarkistettaessa rajattaisiin korotetun tuen takautuvaa maksamista. Asumistuessa sovellettavaa pysyvien tulojen määrittelyä täsmennettäisiin niissä tilanteissa, joissa tulot vaihtelevat kuukausittain.

Laki on tarkoitettu tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1999.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Asumistukilain (408/1975) mukaista yleistä asumistukea myönnetään aikaisintaan hakemiskuukauden alusta, vaikka tuen saamisen edellytykset olisivat olemassa jo aikaisemminkin. Eräissä asumistuen hakemistilanteissa tuensaaaja on menettänyt asumistuen kokonaan siltä ajalta, jolta hänellä olisi ajoissa toimien ollut oikeus asumistukeen. Esimerkiksi asunnon vaihdon yhteydessä muutosta ilmoittamisen viivästyminen on johtanut tuen takautuvaan lakkauttamiseen ja uutta tukea on voitu myöntää vasta uuden hakemuksen jättämiskuukauden alusta. Tällöin väliin on voinut jäädä useita kuukausia, joilta tukea ei makseta, vaikka tulojen ja asumismenojen puolesta tukeen olisi oikeus. Toisaalta asumistuen korotusta on maksettu tukea tarkistettaessa taannehtivasti, kun tuensaaaja on vasta pitkän ajan kuluttua ilmoittanut tuen korotukseen johtavasta olosuhteiden muutoksesta. Asumistuki poikkeaa

useimmista Kansaneläkelaitoksen maksamista muista etuuksista, joissa etuutta voidaan yleensä myöntää takautuvasti.

Asumistuki voidaan nykyisin tarkistaa vain hakemuksen perusteella. Lainsäädäntö ei mahdollista väliaikaisen päätöksen tekemistä, vaikka Kansaneläkelaitoksella olisi tiedossaan seikkoja, joiden perusteella tuensaaajalla ei enää näyttäisi olevan oikeutta tukeen tai tuki huomattavasti pienenisi. Tukea ehditään maksaa pitkään liikaa ennen kuin tuensaaajalta saadaan varmistus olosuhteissa tapahtuneista muutoksista, joiden perusteella vasta voidaan tehdä asumistuen tarkistus päätös. Liikaa maksettujen tukien vähentämiseksi kansaneläkelaisissa (347/1956) ja opintotukilaisissa (65/1994) on säännös, jonka mukaan eläkkeen tai opintotuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää, jos on perusteltua syytä olettaa, että eläke tai opintotuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä.

Asumistuen saajien tulot muodostuvat var-

sin usein vaihtelevista työssäolo- ja työttömyysjaksoista. Pysyvän tulotason määrittely on ollut näissä tilanteissa ongelmallista. Tällöin on jouduttu ottamaan kantaa siihen, mitä lasketaan tuloksi esimerkiksi työllistymisjakson päättymisen jälkeen tai opintojen päättymistä seuraaville kuukausille. Tulona on yleensä käytetty vähintään työttömyysturvan peruspäivärahan suuruista markkamäärää, jota on muutoinkin käytetty vähimmäistulon määränä. Koska asumistukilaissa ei ole säännöstä siitä, miten pysyvä kuukausitulo tulisi tällaisessa tilanteessa määritellä, soveltamiskäytäntö on kuitenkin ollut epäyhdenäistä.

2. Ehdotetut muutokset

2.1 Pysyvän kuukausitulon määrittely tulojen vaihdellessa

Asumistuen tulokäsitetä ehdotetaan täsmennettäväksi niissä tilanteissa, joissa ruokakuntaan kuuluvan henkilön kuukausitulot vaihtelevat. Asumistuen saajien tulot muodostuvat usein eripituisista työssäolo- ja työttömyysjaksoista. Tällöin pysyvä kuukausitulo joudutaan arvioimaan pitemmän ajanjakson keskiarvona. Keskiarvotuloa määriteltäessä työelämässä mukana olevalle tai yritystoimintaa harjoittavalle on tarpeen arvioida vähimmäistulo myös tuleville kuukausille.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kuukausituloksi voidaan arvioida vähintään työmarkkinatuen suuruinen tulo, jollei voida osoittaa, että henkilöllä ei ole mahdollisuutta hankkia vastaavan suuruista tuloa. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi henkilöihin, jotka eivät ole työelämässä esimerkiksi lasten hoidon tai opiskelun vuoksi taikka muusta syystä. Vähimmäistulo voitaisiin arvioida esimerkiksi valmistuville opiskelijoille valmistumisen jälkeiselle ajalle. Vähimmäistuloa voitaisiin käyttää myös silloin, kun henkilön tulotasosta on epäselvyyttä eikä hän ole hakenut hänelle kuuluvia etuuksia. Säännöksellä pyritään vähentämään myös mahdollisia väärienkäytöksiä. Tulokäsitteen sanamuotoa yhdenmukaistettaisiin samalla myös eläkkeensaajien asumistukilaissa (591/1978) määritellyn tulokäsitteen kanssa. Muutoksen arvioidaan kokonaisuudessaan yhdenmukaistavan ja selkiinnyttävän asumistuen myöntämistä ja aiheuttavan pientä vähennystä asumistukime-

noissa sekä liikaa maksettavien tukien määrässä.

2.2 Tuen myöntäminen takautuvasti ja takautuvan tuen korotuksen rajoittaminen

Asumistukilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tukea myönnettäisiin takautuvasti enintään hakemiskuukaudelta edeltävältä kalenterikuukaudelta, jos tuen saamisen edellytykset olisivat jo tuolloin olemassa. Vastaavasti asumistuen tarkistamisen perusteella korotettua tukea maksettaisiin takautuvasti enintään hakemuksen jättämistä edeltävältä kalenterikuukaudelta. Sen sijaan tuen pienentymiseen johtavat tuen tarkistamiset tehtäisiin edelleenkin takautuvasti olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta ja liikaa maksetut tuet perittäisiin takaisin.

2.3 Asumistuen maksatuksen väliaikainen keskeyttäminen tai maksettavan tuen määrän vähentäminen

Asumistukilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asumistuen maksaminen voitaisiin väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa tuen määrää vähentää, jos tuensaajan olosuhteissa on tapahtunut muutoksia. Tukea koskeva lopullinen päätös olisi kuitenkin annettava viipymättä, kun edellytykset päätöksenteolle olisivat olemassa. Väliaikaiseen päätökseen ei voisi hakea muutosta, koska tuensaaja voi saada päätöksen oikeellisuuden tutkittavaksi lopullisen asumistukupäätöksen yhteydessä.

Eräissä tapauksissa asumistukupäätöksen tekeminen on saattanut estyä sen vuoksi, että tuensaaja ei ole toimittanut pyydettyä lisäselvitystä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös myös siitä, että asia voitaisiin tällöin ratkaista lopullisella päätöksellä Kansaneläkelaitoksen käytössä olevien selvitysten perusteella. Säännös vastaisi asiasisällöltään nykyistä asumistukilain vuositarkistusta koskevaa 15 §:n 4 momentin 3 kohdan säännöstä, jonka mukaan tuki voidaan lakkauttaa, jos ruokakunta ei kohtuullisessa ajassa anna asumistuen tarkistamiseksi tarvittavia tietoja.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei ole organisatorisia vaikutuksia. Uudistuksilla arvioidaan kokonaisuudessaan olevan hieman asumistukimenoja vähentävä vaikutus.

Asumistuen takautuvan myöntämisen ja takautuvan tuen korotuksen rajoittamisen kustannusvaikutuksen arvioidaan olevan vähäinen ja näiden muutosten korvaavan toisensa. Asumistuen kuukausitulon määrittelyn täsmentäminen vähentää jossakin määrin asumistukimenoja sekä liikaa maksettavien tukien määrää.

Asumistuen maksatuksen väliaikainen keskeyttäminen ja vähentäminen pienentävät liikaa maksettujen tukien määrää ja vähentävät asumistukimenoja.

4.2 Vaikutukset tuensaajien asemaan

Uudistuksilla yhtenäistetään asumistuen myöntämismenettelyä ja vähennetään liikaa maksettavien tukien ja takaisinperittävien tukien määriä. Muutokset selkiinnyttävät ja yhdenmukaistavat asumistukea myönnettäessä tai tarkistettaessa huomioon otettavien tulojen määrittelyä ja helpottavat tuen hakemista asuntoa vaihdettaessa. Uudistuksilla ei heikennetä tuensaajien asemaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi. Uudessa 2 momentissa säädettäisiin pysyvien kuukausitulojen määrittelystä keskiarvotulojen perusteella silloin, kun tuensaajan kuukausitulot vaihtelevat. Lisäksi säädettäisiin siitä, että kuukausitulona voitaisiin eräissä tapauksissa käyttää vähintään työmarkkinatuen suuruista tuloa. Säännöstä sovellettaisiin tilanteisiin, joissa henkilön arvioidaan saavan vähintään työmarkkinatuen suuruista tuloa.

14 §. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että tukea voitaisiin myöntää takautuvasti enintään hakemuksen jättämistä edeltävältä kalenterikuukaudelta. Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi, että tuen saamisen edellytykset täytyvät sen kuukauden alussa, josta tukea myönnetään takautuvasti. Jos asumistukea haettaisiin esimerkiksi 8 päivänä toukokuuta, tukea voitaisiin myöntää enintään huhtikuun alusta. Takautuvaa tukea myönnettäessä tuen saamisen edellytyksiä arvioidaisiin samalla tavalla kuin nykyisinkin, kun tukea myönnetään hakemiskuukauden alusta. Näin ollen esimerkiksi pitkäaikaisen työsuhteen jälkeisen työttö-

myyden katsottaisiin alentavan pysyvää tulo-tasoa työttömyyskorvauksen tasolle vasta, kun työttömyys on kestänyt vähintään kolme kuukautta. Pykälän sanamuotoa tarkistettaisiin samalla kielellisesti.

15 §. Asumistuen takautuvan korotuksen maksamista rajoitettaisiin nykyisestä. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin maininta siitä, että asumistukea ei koroteta pidemmältä ajalta kuin hakemuksen jättämistä edeltävältä kalenterikuukaudelta. Näin ollen, jos tuen korottamista edellyttävä maaliskuussa tapahtunut olosuhteiden muutos tulee tietoon vasta elokuussa, korotettua tukea maksettaisiin vasta heinäkuun alusta lukien.

15 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 15 a §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että tuen maksatus voidaan väliaikaisesti keskeyttää ja maksettavaa tuen määrää vähentää, jos on perusteltua syytä olettaa, että tuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä. Väliaikaista maksamista koskeva päätöksestä ei voisi erikseen valittaa, mutta Kansaneläkelaitoksen tulisi viipymättä antaa asiassa lopullinen päätös. Pykälässä säädettäisiin myös siitä, että asia voidaan ratkaista lopullisesti Kansaneläkelaitoksen käytössä olevilla tiedoilla, jos tuensaaja ei toimita pyydettyä lisäselvitystä.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1999. Lain 14 §:n 2 momenttia sovellettaisiin niihin tilanteisiin, joissa asumistukihakemus on jätetty lain tultua voimaan. Näin ollen, jos laki tulisi voimaan maaliskuun 1999 alusta, tukea voitaisiin myöntää takautuvasti maaliskuussa jätettyjen hakemusten perusteella aikaisintaan helmikuun 1999 alusta. Lain 15 §:n 2 momenttiin lisättyä takautuvaa tarkistamista koskevaa säännöstä sovellettaisiin niihin tilanteisiin, joissa tuki myönnettäisiin tai tarkistettaisiin lain voimaantulosta tai sen jälkeisestä ajankohdasta. Jos laki tulisi voimaan maaliskuun 1999 alusta, tuen tarkistamisen perusteella korotetun tuen takautuvaa maksamista

rajattaisiin silloin, kun tuki tarkistettaisiin maaliskuun alusta tai sen jälkeisestä ajankohdasta.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3. Säättämisjärjestys

Esitys ei sisällä ehdotuksia, joilla heikennettäisiin tuensaajien asemaa eikä sillä näin ollen loukata hallitusmuodossa suojattuja perusoikeuksia.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

asumistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/1975) 14 §:n 2 momentti ja 15 §:n 2 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 14 §:n 2 momentti laissa 755/1993 ja 15 §:n 2 momentti laissa 1032/1997, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 154/1987 ja 1079/1989 ja mainitussa laissa 1032/1997, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

3 §

 Jos kuukausitulot vaihtelevat, pysyvä kuukausitulo lasketaan keskiarvotulona sen tulo perusteella, jota ruokakunnan voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää saavan vuoden aikana. Kuukausituloksi voidaan arvioida vähintään työmarkkinatuen suuruinen tulo, jollei voida osoittaa, että henkilöllä ei ole mahdollisuutta hankkia vastaavan suuruista tuloa.

5 luku

Asumistuen hakeminen ja myöntäminen

14 §

 Asumistuki myönnetään takautuvasti enin-

tään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta, jos tuen saamisen edellytykset ovat jo tuolloin täyttyneet.

15 §

 Asumistuki tarkistetaan 1 momentin 1 kohdan nojalla tulojen muutosta seuraavan kuukauden alusta ja 2 kohdan nojalla olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta. Jos ruokakunnan tulotaso muuttuu kesken kuukauden, muutoksen katsotaan tapahtuneen siitä ajankohdasta, josta muuttunutta tuloa aletaan ansaita. Asumistukea ei kuitenkaan koroteta takautuvasti kuin enintään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta.

15 a §

Jos on perusteltua syytä olettaa, että asumistuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, tuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa määrää vähentää, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Asumistukea koskeva lopullinen päätös on tällöin annettava viipymättä. Jos tuensaaja ei toimita pyydettyä lisäselvitystä, asia voidaan ratkaista lopullisella päätöksellä niiden selvitysten perusteella, jotka ovat kansaneläkelaitoksen käytettävissä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999. Lain 14 §:n 2 momenttia sovelletaan tapauksiin, joissa hakemus on jätetty lain tultua voimaan. Lain 15 §:n 2 momenttia sovelletaan tapauksiin, joissa tuki tarkistetaan lain voimaantulosta tai sen jälkeisestä ajankohdasta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Sinikka Mönkäre*

Laki

asumistukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/1975) 14 §:n 2 momentti ja 15 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 14 §:n 2 momentti laissa 755/1993 ja 15 §:n 2 momentti laissa 1032/1997, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 154/1987 ja 1079/1989 ja mainitussa laissa 1032/1997, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, sekä lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Jos kuukausitulot vaihtelevat, pysyvä kuukausitulo lasketaan keskiarvotulona sen tulon perusteella, jota ruokakunnan voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää saavan vuoden aikana. Kuukausituloksi voidaan arvioida vähintään työmarkkinatuen suuruinen tulo, jollei voida osoittaa, että henkilöllä ei ole mahdollisuutta hankkia vastaavan suuruista tuloa.

5 luku

Asumistuen hakeminen ja myöntäminen

14 §

Asumistuki myönnetään sen kuukauden alusta, jona hakemus on jätetty.

Asumistuki myönnetään takautuvasti enintään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta, jos tuen saamisen edellytykset ovat jo tuolloin täyttyneet.

15 §

Asumistuki maksetaan tarkistettuna 1 momentin 1 kohdan nojalla tulon muutosta seuraavan kuukauden alusta ja 2 kohdan nojalla olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta. Ruokakunnan tulotason muuttuessa kesken kuukauden tulon muutoksen katsotaan tapahtuneen siitä ajankohdasta lukien, josta muuttunutta tuloa aletaan ansaita.

Asumistuki tarkistetaan 1 momentin 1 kohdan nojalla tulojen muutosta seuraavan kuukauden alusta ja 2 kohdan nojalla olosuhteiden muutosta seuraavan kuukauden alusta. Jos ruokakunnan tulotaso muuttuu kesken kuukauden, muutoksen katsotaan tapahtuneen siitä ajankohdasta, josta muuttunutta tuloa aletaan ansaita. Asumistukea ei

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuitenkaan koroteta takautuvasti kuin enintään hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta.

15 a §

Jos on perusteltua syytä olettaa, että asumistuki olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, tuen maksaminen voidaan väliaikaisesti keskeyttää tai maksettavaa määrää vähentää, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Asumistukea koskeva lopullinen päätös on tällöin annettava viipymättä. Jos tuensaaja ei toimita pyydettyä lisäselvitystä, asia voidaan ratkaista lopullisella päätöksellä niiden selvitysten perusteella, jotka ovat kansaneläkelaitoksen käytettävissä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999. Lain 14 §:n 2 momenttia sovelletaan tapauksiin, joissa hakemus on jätetty lain tultua voimaan tai sen jälkeen. Lain 15 §:n 2 momenttia sovelletaan tapauksiin, joissa tuki tarkistetaan lain voimaantulosta tai sen jälkeisestä ajankohdasta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
